

Vähänäkki ym.: Ehdotus laiksi pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan pakkokeinolain 1 luvun 3 §:ään lisättäväksi uusi momentti, joka mahdollistaisi luvattomaan käyttöön (RL 28:7) tai vangin karkaamiseen (RL 16:11 b) todennäköisin syin epäillyn pidättämisen ja vangitsemi-

sen riippumatta siitä, että mainituista rikoksista ei ole säädetty ankarimpana rangaistuksena pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa edellytettyä yli yhtä vuotta vankeutta.

PERUSTELUT

Rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittelyn yhteydessä eduskunta, hallituksen esityksestä poiketen, sääti rikoslain 28 luvun 7 §:ssä kriminalisoidun luvattoman käytön ankarimmaksi rangaistukseksi enintään yhden vuoden vankeutta. Muutos johtui siitä, että samanaikaisesti lisättiin rikoslakiin uutena rikoksena myös törkeä luvaton käyttö, jonka ankarimmaksi rangaistukseksi tuli enintään kaksi vuotta vankeutta (RL 28:8).

Poliisitoiminnassa on ko. rikoslain uudistuksen voimaantulon jälkeen havaittu epäkohdaksi se, ettei luvattomaan käyttöön, erityisesti moottoriajoneuvon kohdistuneeseen luvattomaan käyttöön todennäköisin syin epäiltyä ole voitu pidättää tai vangita, koska pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan on näiden pakkokeinojen käytön edellytyksenä, että rikoksesta on ankarimpana rangaistuksena säädetty enemmän kuin vuosi vankeutta. Kun epäillyn kiinniottaminenkin on sidottu pidättämisen edellytyksiin, ei poliisi voi esimerkiksi ottaa kiinni moottoriajoneuvon luvattomasti käyttöön ottanutta henkilöä.

Ongelmaa on pyritty ratkaisemaan ehdottamalla luvattoman käytön rangaistusmaksimin nostamista enintään yhdestä vuodesta enintään

yhdeksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi. Tämä menettely ei kuitenkaan sovellu rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä noudatettuun periaatteeseen, jonka mukaan rangaistuksen on oltava luonteudessa suhteessa rikoksella aiheutettuun pahaan tahi vahinkoon. Luvattoman käytön rangaistuksen nostaminen kuudella kuukaudella tekisi enimmäisrangaistuksen samaksi kuin varkausrikoksessa. Kyseessä olevat rikokset ovat laadultaan ja tuomittavuudeltaan täysin erilaisia, koska irtaimen esineen luvattomaan käyttöön syyllistyneellä ei ole ollut tarkoitustakaan liittää ko. esinettä omaan omaisuuteensa, kuten varkaudessa aina on asian laita. Kriminaalipoliittisesti on vielä huomattava, että esim. moottoriajoneuvon luvattomaan käyttöön syyllistyvät erityisesti nuoret. Puoleentoista vuoteen korotettu enimmäisrangaistus olisi omiaan osaltaan vauhdittamaan nuorten rikoksentekijöiden vankeuskiertä, jota kaikin lainsäädäntötoimin on juuri pyritty välttämään. Sen sijaan pidättämismahdollisuuksien laajentaminen luvattoman käytön kohdalla antaisi siihen hairahtuneelle nuorelle sopivan muistutuksen ja takaisi poliisille tutkintarauhan.

Myös on ehdotettu, että pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohtaa muutettaisiin

siten, että rikoksesta todennäköisin syin epäillyn pidättäminen ja vangitseminen olisi mahdollista, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus olisi vähintään yksi vuosi vankeutta, kun nykyisen lain edellytyksenä on, että mainittu rangaistus on enemmän kuin yksi vuosi vankeutta. Tämä menettely poistaisi edellä selostetun epäkohdan luvattoman käytön osalta, mutta toisi mukanaan uusia ja laajakantoisia ongelmia. Pidättäminen ja vangitseminen mahdollistuisi useiden kymmenien rikosten kohdalla, joihin kyseessä olevien pakkokeinojen käyttö tuntuu liian ankaralta, varsinkin kun pakkokeinolain säätämisen yhteydessä nimenomaan korostettiin yhtä tärkeimmistä ihmisoikeuksista eli yksilön vapautta, jota tulisi loukata vain todella painavilla perusteilla.

Rikoslain 16 luvun 11 b §:ssä on kriminalisoitu vangin karkaaminen, josta voidaan enimmäisrangaistuksena tuomita enintään yksi vuosi

vankeutta. Tästä syystä ei pakkokeinolain säädösten vuoksi karannutta vankia voida lain kirjaimen takia kiinniottaa, pidättää tai vangita, niin absurdilta kuin se tuntuukin. Poliisikunnan taholta onkin tullut vaatimuksia epäkohdan poistamisesta.

Luvattomaan käyttöön tai vangin karkaamiseen todennäköisin syin epäillyn pidättämisen ja vangitsemisen mahdollistamiseksi olisi kriminaalipoliittisesti oikeudenmukaisinta, että pakkokeinolain 1 luvun 3 §:ään lisättäisiin uusi momentti, jossa todettaisiin, että näihin rikoksiin todennäköisin syin epäilty voidaan pidättää ja vangita mainitun pykälän 1 momentin 2 kohdan estämättä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 3 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

Pidättäminen

3 §

Pidättämisen edellytykset

1 momentin 2 kohdan estämättä saadaan

todennäköisin syin rikoslain 28 luvun 7 §:ssä tai rikoslain 16 luvun 11 b §:ssä mainittuun rikokseen epäilty pidättää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 24 päivänä toukokuuta 1991

Matti Vähänäkki
Jouko Skinnari

Kari Urpilainen
Jukka Gustafsson